

OTSUS

10.01.2025 nr 7-10/2025-001

Elering AS elektrienergia bilansiteenuse hinna arvutamise ühtse metoodika muudatuste kooskõlastamine

1. Haldusmenetluse alustamine

Elektriturseaduse (ELTS) § 38 lõike 2 järgi on süsteemihalduriks põhivõrguettevõtja, kellel on süsteemivastutus. Eesti Vabariigi territooriumil on põhivõrguettevõtjaks Elering AS (edaspidi Elering).

ELTS § 38 lõikest 1 tulenevalt on süsteemivastutus kohustus tagada igal ajahetkel süsteemi varustuskindlus ja bilanss.

ELTS § 39 lõike 1 punktide 1, 3 ja 7 järgi on süsteemihalduri kohustusteks:

- 1) tagada süsteemi varustuskindlus kooskõlas elektrisüsteemi toimimise võrgueeskirjaga;
- 3) kavandada ja juhtida tootmist süsteemis ning elektrienergia ülekannet põhivõrgus ja tarbimist, arvestades süsteemi tehnilisi võimalusi;
- 7) selgitada temale edastatud andmete alusel süsteemi bilansi ja bilansihalduri bilansi ning osta reguleerimisvõimsust ja bilansienergiat ning müüa bilansienergiat eesmärgiga tagada elektrituru tõhus toimimine ja süsteemi bilansi hoidmiseks tehtud kulutuste õiglane jagamine bilansihaldurite vahel kooskõlas ELTS-iga ja selle alusel kehtestatud õigusaktidega ning bilansihalduritega sõlmitud lepingutega.

ELTS § 39 lõike 6 järgi lähtub süsteemihaldur bilansilepingu tüüptingimusi välja töötades ja bilansienergia hinda kujundades võrdse kohtlemise ja läbipaistvuse põhimõttest.

ELTS § 53 lõike 1 kohaselt kauplemisperioodil ELTS § 51 lõigete 1 ja 2 kohaselt bilansihaldurile müüdüd või bilansihalduri müüdüd bilansienergia hinna määrab ELTS-i ja bilansihalduriga sõlmitud bilansilepingu kohaselt süsteemihaldur pärast kauplemisperioodi lõppemist.

ELTS § 53 lõikest 2 tuleneb, et süsteemihaldur lähtub bilansiteenuse osutamisel komisjoni määruse (EL) 2017/2195 artiklis 44 sätestatud põhimõtetest.

ELTS § 53 lõike 3 kohaselt võib süsteemihaldur bilansienergia hinna kujundamisel eelistada neid turuosalisi, kelle kauplemisperioodi bilansist kõrvalekalle on vastupidine kogu süsteemi bilansist kõrvalekaldele samal kauplemisperioodil, võrreldes turuosalistega, kelle bilansist kõrvalekalle samal kauplemisperioodil on samasuunaline kogu süsteemi bilansist kõrvalekaldega.

ELTS § 53 lõike 5 kohaselt süsteemihaldur avalikustab bilansienergia hinna ja bilansilepingu

tüüptingimused oma veebilehel.

ELTS § 53 lõikest 6 tulenevalt süsteemihaldur töötab välja ja esitab Konkurentsiametile kooskõlastamiseks bilansiteenuse hinna arvutamise ühtse meetodika.

Komisjoni määruse (EL) 2017/2195, 23. november 2017, millega kehtestatakse elektrisüsteemi tasakaalustamise eeskiri (edaspidi ka EBGL või EBGL määrus)¹, artikkel 44 lõike 1 kohaselt arveldamisega:

- a) tuleb anda asjakohased majanduslikud signaalid, mis kajastavad tasakaalustamatuse olukorda;
- b) tuleb tagada, et tasakaaluarveldamisel lähtutakse hinnast, mis kajastab energia väärtust reaalsajas;
- c) tuleb anda tasakaaluhalduritele stiimul tagada tasakaal või taastada süsteemi tasakaal;
- d) tuleb hõlbustada tasakaaluarveldusmehhanismide ühtlustamist;
- e) tuleb anda põhivõrguettevõtjatele stiimul täita määruse (EL) 2017/1485 artiklite 127, 153, 157 ja 160 kohaseid kohustusi;
- f) tuleb vältida negatiivsete stiimulite andmist tasakaaluhalduritele, tasakaalustamisteenuse osutajatele ja põhivõrguettevõtjatele;
- g) tuleb soodustada turuosaliste vahelist konkurentsi;
- h) tuleb anda tasakaalustamisteenuse osutajatele stiimul pakkuda ja tarnida ühendavale põhivõrguettevõtjale tasakaalustamisteenuseid;
- i) tuleb tagada kõigi põhivõrguettevõtjate rahaline neutraalsus.

EBGL artikkel 44 lõike 2 kohaselt iga asjakohane reguleeriv asutus tagab kooskõlas direktiivi 2009/72/EÜ artikliga 37, et ükski tema pädevusse kuuluv põhivõrguettevõtja ei saa asjaomase reguleeriva asutuse kindlaksmääratud reguleerimisperioodil majanduslikku kasu ega kahju EBGL V jaotise 2., 3. ja 4. peatüki kohase arvelduse tulemusel ning et V jaotise 2., 3. ja 4. peatüki kohase arvelduse positiivne või negatiivne rahaline tulemus antakse edasi võrgu kasutajatele kooskõlas liikmesriigis kohaldatavate eeskirjadega.

EBGL artikkel 44 lõike 3 kohaselt võib iga põhivõrguettevõtja koostada ettepaneku luua lisaks tasakaaluarveldusele täiendav arveldusmehhanism, et katta tasakaalustamisvõimsuse hankekulud vastavalt EBGL V jaotise 5. peatükile, halduskulud ja tasakaalustamisega seotud kulud. Täiendavat arveldusmehhanismi kohaldatakse tasakaaluhaldurite suhtes. Selleks tuleks soovitatavalt võtta kasutusele nappusel põhineva hinnakujunduse funktsioon. Kui põhivõrguettevõtjad valivad mõne teise mehhanismi, peavad nad seda oma ettepanekus põhjendada. Kõnealuse ettepaneku peavad heaks kiitma asjakohased reguleerivad asutused.

Haldusmenetluse seaduse (edaspidi HMS) § 14 lõike 1 kohaselt esitatakse haldusmenetluse algatamiseks haldusorganile vabas vormis avaldus (edaspidi taotlus).

Taotluse menetlemise ajal kehtib Eleringile Konkurentsiameti 05.04.2024 otsusega nr 7-10/2024-007 kooskõlastatud elektrienergia bilansiteenuse hinna arvutamise ühtne meetodika (Meetodika) ning Tallinna Halduskohus ja Tallinna Ringkonnakohus on jätnud otsuse peale turuosaliste poolt esitatud õiguskaitse taotluse rahuldamata.²

¹ Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02017R2195-20220619>

² Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=382562376>

2. Menetlusosaline

Elering AS, aadress Kadaka tee 42, 12915 Tallinn; äriregistri kood 11022625; e-post: info@elering.ee.

3. Asjaolud ja menetluse käik

16.10.2024 esitas Elering Konkurentsiametile taotluse Metoodika muudatuste kooskõlastamiseks.

17.10.2024 saatis Konkurentsiamet Eleringile kirja seoses EBGL määrusest tuleneva nõudega avaliku konsultatsiooni läbiviimise osas, kui Metoodika sisaldab täiendavat arveldusmehhanismi lisaks tasakaaluarveldusele, et katta tasakaalustamisvõimsuse (edaspidi ka reservvõimsus või sagedusreserv) hankimise kulud, halduskulud ja muud tasakaaluhalduritega ja tasakaalustamisega seotud kulud vastavalt EBGL artikkel 44 lõikele 3.

06.12.2024 esitas Elering Konkurentsiametile uue taotluse Metoodika muudatuste kooskõlastamiseks.

Elering viis perioodil 21.10.2024 kuni 21.11.2024 Metoodika osas läbi avaliku konsultatsiooni³. Elering esitas Konkurentsiametile koos Metoodika muudatuste kooskõlastamise taotlusega ka avaliku konsultatsiooni raames laekunud ettepanekud ning Eleringi poolt koostatud vastused sidusrühmade käest laekunud tagasisidele.

Arvestades Kliimaministeeriumi 16.10.2024 suuniseid (Lisa 2), mille kohaselt tuleb Eleringil töötada välja leevendusmeede, mille kohaselt vahemikus 1. veebruar kuni 30. juuni 2025 kogu tarbijate ja tootjate sagedusreservide hankimise kulu kaetakse ülekoormustulust. Kliimaministeeriumi hinnangul selleks ülekoormustulu kasutamine on põhjendatud, kuna Eestis on pikemas plaanis elektritootmise defitsiit, mille katmine siseriikliku uue tootmisega aitab vähendada koormusi tänastele välisühendustele. Samuti toob Kliimaministeerium välja, et kõrge bilansiteenuse fikseeritud tariif võrreldes Läti ja Leeduga pärsib Eestisse elektritootmise rajamist ja toob seetõttu kaasa suurema välisühenduste koormamise ning kiirendab vajadust uute välisühenduste rajamiseks. Suuremas mahus siseriiklik elektritootmine, sealhulgas juhitud tootmine suurendab Eesti ja Baltikumi varustuskindlust ja vähendab pikemas plaanis sagedusreservide hankimise kulu ja seeläbi bilansiteenuse tariifi.

16.12.2024 saatis Konkurentsiamet Eleringile kirja seoses turujärelevalvega seotud kulude katmisega eabilansi tariifist ja Metoodika punkti 2.5.2.1 täpsustamise osas. Konkurentsiamet on nii 17.06.2024 otsuses nr 7-10/2019-013 (Lisa 3) kui ka 05.04.2024 otsuses nr 7-10/2024-007 (Lisa 5) toonud välja, et püsikulude, mis ei ole otseselt seotud eabilansi kogusega ja mis ei teki eabilansi haldamisest tulenevalt, jagamine tegeliku tootmise ja tarbimise mahuga aitab kaasa kulude õiglasemale ja soodsamale jaotamisele kliendiportfelli MWh põhiselt. Turujärelevalvega seotud kulud on püsikulud, mis ei ole seotud eabilansi kogusega ning mis ei teki eabilansi haldamisest tulenevalt. Lähtuvalt eelnimetatud otsuste sisust ja turujärelevalve kulude olemusest tuleb vastavad kulud katta tarbimise ja tootmise tariifist, mitte eabilansi tariifist. Lisaks palus Konkurentsiamet Eleringil hinnata turujärelevalvega seonduvate kulude suurust ja selle mõju tarbimise ja tootmise tariifile.

20.12.2024 esitas Elering Konkurentsiametile uue taotluse Metoodika muudatuste kooskõlastamiseks, milles on arvesse võtnud Konkurentsiameti 16.12.2024 ettepanekuid. Muudatusena on Elering Metoodikasse sisse viinud põhimõtte, millega sagedusreservidega seotud turujärelevalve kulud kaetakse tarbimise ja tootmise tariifist.

³ <https://www.elering.ee/node/2223>

23.12.2024 kirjas esitas Elering Konkurentsiametile andmed, mille kohaselt turujärelevalve kulude osa saaks olema kuni 0,02 eurot/MWh. Kulude eelarve on arvestuslikult ligikaudu 250 000 eurot, mis hõlmab makset Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ametile (ACER), Euroopa reguleerimisenergia platvorme, sisemist palgakulu, IT arendust ja auditit.

4. Avaliku konsultatsiooni tulemused

Elering viis perioodil 21.10.2024 kuni 21.11.2024 Metoodika osas läbi avaliku konsultatsiooni, mille raames laekus turuosalistelt kokku 5 ettepanekut. Peamiselt käsitlevad ettepanekud leevendusmeetme perioodi pikkust, kuna turuosaliste hinnangul ei ole leevendusmeetme periood piisavalt pikk.

Konkurentsiamet on seisukohal, et Metoodika muudatus leevendusmeetme perioodi osas on kooskõlas Kliimaministeeriumi 16.10.2024 ettepanekuga Eleringile, mille kohaselt tuleb Eleringil töötada välja leevendusmeede, millega vahemikus 1. veebruar kuni 30. juuni 2025 kogu tarbijate ja tootjate sagedusreservide hankimise kulu kaetakse ülekoormustulust. Konkurentsiamet on seisukohal, et leevendusmeede on turuosaliste huvisid arvestades põhjendatud ning leevendusmeede ei riku kellegi õigusi. Amet selgitab, et ei saa Kliimaministeeriumile ja/või Eleringile ette kirjutada, kui pika aja jooksul peab leevendusmeedet rakendama. Oluline on, et sellise vabatahtlikult võetud leevendusmeetme olemus ei lähe vastuollu seadusandluse (mh EBGL) nõuetega.

Lisaks on avalikul konsultatsioonil tagasiside esitanud turuosalistes viidanud puuduvale regulatsioonile, mis ei võimalda elektrimüüjatel/bilansihalduritel tarbimise- ja tootmise tariifi lõppklientidele edasi hinnastada. Kulukomponendi edasihinnastamise võimaluste osas on Konkurentsiamet seisukohal, et võlaõigusseadus (VÕS) ja bilansihaldurite/elektrimüüjate tüüptingimused sätestavad vajalikud alused, millest lähtuvalt on võimalik elektrilepinguid muuta reservvõimsuste hankimisest tingitud kulude tekkimisega. Konkurentsiameti põhjalikum seisukoht toodud 17.06.2024 otsuses nr 7-10/2024-013 (edaspidi ka Vaideotsus) (Lisa 3). Konkurentsiamet juhib tähelepanu, et ka Tallinna Ringkonnakohus on haldusasja 3-24-2100 kohtumääruse (edaspidi ka Kohtumäärus)⁴ punktis 14, nõustunud Konkurentsiameti vaideotsuses toodud seisukohaga, tuues välja järgmist: „*Samuti nähtub vaideotsusest, et Konkurentsiamet on analüüsinud ka kaebajate kodu- kui äritarbijatega sõlmitavate lepingute tüüptingimusi ja leidnud, et kaebajad on elektrilepingu tüüptingimustega kindlustanud endale õiguse muuta hinda või tootetingimusi ühepoolset (dtl 239–241). Ringkonnakohus nõustub lepingute ühepoolse muutmise õiguse küsimuses halduskohtu ja vastustaja seisukohaga. Samuti on elektrilepingutele kohaldatav võlaõigusseaduse (VÕS) § 97, mille kohaselt võib kahjustatud lepingupool nõuda teiselt lepingupoolelt lepingu muutmist poolte kohustuste esialgse vahekorra taastamiseks, kui pärast lepingu sõlmimist muutuvad lepingu sõlmimise aluseks olnud asjaolud ja sellega kaasneb lepingupoolte kohustuste vahekorra oluline muutumine.*“

Lähtuvalt eeltoodust ei nõustu Konkurentsiamet seisukohaga, et Eestis puudub sagedusreservide hankimisega seonduva tasu edasiarveldamiseks vajalik regulatsioon.

Turuosaliste poolt antud tagasisides on viidatud asjaolule, et Metoodika sisaldab endiselt nii tarbimisele kui ka tootmisele rakendatavat tariifi, mis ei ole kooskõlas Kliimaministeeriumi 16.10.2024 ettepanekuga, kus on välja toodud, et Kliimaministeeriumi hinnangul on mõistlik rakendada lähenemist, mille kohaselt kaetakse kulud vastavalt elektritarbimise mahule ja turuosaliste poolt tekitatud eabilansile. Konkurentsiamet on seisukohal, et Metoodika muudatused kajastavad Kliimaministeeriumi 16.10.2024 ettepanekus sisalduvat, mille kohaselt

⁴ Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=382562376>

tuleb Eleringil töötada välja leevendusmeede, millega vahemikus 1. veebruar kuni 30. juuni 2025 kogu tarbijate ja tootjate sagedusreservide hankimise kulu kaetakse ülekoormustulust. Vastav muudatus loob Eleringile ajaperioodi, et viia läbi mõjuanalüüs erinevate Metoodika lahenduste osas, harmoniseeritud lahenduse leidmiseks Baltikumis koostöös Läti ja Leedu põhivõrguettevõtjatega. Konkurentsiamet on 05.04.2024 otsuses nr 7-10/2024-007 (Lisa 5) seisukohal, et kulude jagamine tootmise ja tarbimise vahel tähendab, et mõlemad pooled panustavad võrdselt reguleerimisvõimsuste kulude katmisesse, mis peegeldab nende mõlema osalust süsteemi tasakaalu säilitamisel (vt Lisa 5 punkt 5). Juhul kui kavandatava Metoodika muudatusettepanekuga vabastatakse üks turugrupp sagedusreservide kulude kandmisest või muudetakse kulude kandmise osakaalusid turugruppide lõikes, on oluline välja selgitada, missuguse turuosalise või ka turupoole tegevus enim sagedusreservide hankimise kulusid põhjustab, kas tootmine või tarbimine, ning kas turul tegutsevad tootjad ja/või tarbijad, kelle tegevus on eriti suure osakaaluga sagedusreservide hankimise vaates.

Konkurentsiamet rõhutab ka siinkohal, et leevendusmeede on turuosaliste huvisid arvestades põhjendatud ning leevendusmeede ei riku kellegi õigusi. Ka ei saa amet Kliimaministeeriumile ja/või Eleringile ette kirjutada, kui pika aja jooksul peab leevendusmeedet rakendama ning oluline on, et sellise vabatahtlikult võetud leevendusmeetme olemus ei lähe vastuollu seadusandluse (mh EBGL) nõuetega.

Konkurentsiameti seisukohad avalikul konsultatsioonil laekunud tagasisidele on leitavad avaliku konsultatsiooni kokkuvõttest (Lisa 4). Sagedusreservide hankimisega seonduva tasu edasihinnastamise võimalikkust ning vastavate kulude jagamist tarbimise ja toomise vahel on Konkurentsiamet juba varasemalt hinnanud detailsemalt 17.06.2024 vaideotsuses nr 7-10/2024-013 (vt lisa 3) ja 05.04.2024 otsuses nr 7-10/2024-007 (vt lisa 5).

5. Konkurentsiameti hinnang kooskõlastamiseks esitatud Metoodika muudatuste kohta

Konkurentsiamet töötas esitatud taotluse läbi ning leidis, et Metoodika muudatused on põhjendatud ja taotlus kuulub rahuldamisele. Alljärgnevalt on välja toodud olulisim ning konsultatsiooni käigus diskussiooni tekitanud kooskõlastamisele kuuluv Metoodika punkt:

Elering tegi ettepaneku täiendada Metoodika punkti 2.9 järgmise sõnastusega:

2.9. Süsteemihaldur rakendab 2025. aastal ühekordsed meetmed, mille kohaselt katab süsteemihaldur bilansiteenuse väliselt võimsusjaotustulude kaudu järgmised kulud:

2.9.1. Perioodil 01.02.2025–30.06.2025 100% ulatuses kõik reguleerimisvõimsuste hankimise ja võimsusjaotuse ning neutraalsuse kulud (punktis 2.4.3.1, 2.4.3.3, 2.4.3.4 kulud).

2.9.2. Perioodil 01.07.2025–31.12.2025 20% ulatuses käsitsi aktiveeritavate reguleerimisvõimsuste (mFRR) hankimise kulud, välja arvatud süsteemihalduri enda omanduses oleva avariireservelektrijaama kulud, mis kaetakse võrgutariifi kaudu.

Vastavalt EBGL artikkel 3 lõige 1 punktile a on EBGL-i üheks eesmärgiks tagada mittediskrimineerimine tasakaalustamisturgudel. Metoodika ettepaneku punktiga 2.9 kehtestatakse perioodiks 01.02.2025 - 30.06.2025 täiendav leevendusmeede, mille raames kaetakse nii tootjate kui ka tarbijate kantav reservvõimsuste hankimise kulu ülekoormustulust. Konkurentsiamet on seisukohal, et eelnimetatud leevendusmeede on turugruppide (antud juhul tootjad ja tarbijad) osas läbipaistev ja mittediskrimineeriv, kuna leevendusmeedet rakendatakse turugruppide osas võrdselt.

Konkurentsiamet on seisukohal, et Metoodika muudatusettepanekud on kooskõlas EBGL määruses, sh artiklis 3 ja artiklis 44, sätestatud põhimõtetega, tagades bilansihaldurite ning tootjate ja tarbijate võrdse kohtlemise. Metoodika muudatused on turuosaliste huvisid silmas

pidades leevendava mõjuga, turuosalisi soodustavad ning seejuures proportsionaalsed ja mittediskrimineerivad.

6. Kokkuvõte

Konkurentsiamet töötas läbi Eleringi poolt 20.12.2024 kooskõlastamiseks esitatud Metoodika muudatusettepanekud ning asub seisukohale, et nimetatud dokument ei ole vastuolus ELTS § 53 lõigetega 1, 2 ja 3 ning arvestab kehtivast seadusandlusest tulenevate alustega ja ei ole vastuolus EBGL-ist tulenevaga.

Metoodika muudatused on põhivõrguettevõtja ja bilansihaldurite õiguste ning kohustuste osas tasakaalus ning võimaldavad mõlemal poolel realiseerida nii seadusest kui lepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi. Samuti tagavad muudatused bilansihaldurite, tootjate ja tarbijate võrdse kohtlemise. Metoodika muudatused on turuosaliste huvisid silmas pidades leevendava mõjuga, turuosalisi soodustavad ning seejuures proportsionaalsed ja mittediskrimineerivad.

Arvestades eeltoodut ja tuginedes ELTS § 53 lõikele 6 ja § 93 lõike 6 punktile 6

otsustan:

kooskõlastada Elering AS poolt 20.12.2024 Konkurentsiametile esitatud Elering AS elektrienergia bilansiteenuse hinna arvutamise muudetud Metoodika täies ulatuses vastavalt käesoleva otsuse lisale 1.

Käesoleva otsusega mittenoostumisel on õigus otsuse või selle osa tühistamiseks esitada 30 päeva jooksul alates käesoleva otsuse teatavaks tegemisest vaie Konkurentsiametile või kaebus Tallinna Halduskohtule.

(allkirjastatud digitaalselt)

Küllli Haab

regulatsiooniteenistuse juhataja-peadirektori asetäitja

Lisad:

Lisa 1: Elering AS elektrienergia bilansiteenuse hinna arvutamise ühtne metoodika;

Lisa 2: Kliimaministeeriumi ettepanek bilansiteenuse hinna arvutamise ühtse metoodika muutmiseks;

Lisa 3: Vaideotsus - AS Alexela, Elektrum Eesti OÜ ja Eesti Energia AS vaide lahendamise kohta Konkurentsiameti 05.04.2024 otsusele nr 7-10/2024-007;

Lisa 4: Avaliku konsultatsiooni kokkuvõte;

Lisa 5: Konkurentsiameti 05.04.2024 otsus nr 7-10/2024-007 - Elering AS elektrienergia bilansiteenuse hinna arvutamise ühtse metoodika muudatuste kooskõlastamine.